

Liikenne- ja viestintäministeriö

kirjaamo.lvm@gov.fi

Saamelaiskäräjien vastaus Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioivan parlamentaarisen työryhmän lausuntopyyntöön

Viite: VN/23882/2023

1. Yleistä

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus perustaa parlamentaarisen työryhmän arvioimaan Yleisradion rahoitusta, suhdetta kaupalliseen mediaan ja Yleisradio Oy:stä annetun lain muutostarpeita sekä tarkkarajaistamaan Yleisradion tehtäviä. Parlamentaarisen työryhmän on annettava raporttinsa kevätistuntokauden 2024 loppuun mennessä. Parlamentaariseen työryhmään kuuluu edustajia jokaisesta eduskuntapuolueesta. Parlamentaarinen työryhmä on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa sen tehtävänannossa mainituista asioista.

Saamelaiskäräjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Saamelaiskäräjät haluaa lausunnossaan korostaa työryhmälle Ylen saamenkielisen toimituksen roolin ja työn merkityksestä sekä saamelaiselle yhteiskunnalle, mutta myös koko väestölle. Yleisradion toiminnasta ja julkisen palvelun tehtävästä säädetään laissa Yleisradio Oy:stä (1380/1993, Yle-laki). Yle-lain mukaan Ylen julkiseen palvelun tehtäviin kuuluu tuottaa palveluja saamen kielellä. Käytännössä tätä tehtävää toteuttaa Inarissa sijaitseva saamenkielinen toimitus *Yle Sápmi* ja se tuottaa mediasisältöjä inarin-, koltan-, ja pohjoissaamen kielellä. Sisältöjä tuotetaan internetiin, radioon ja televisioon. Tv-ohjelmat tekstitetään suomeksi. Joitain sisältöjä käännetään suomeksi myös nettiin ja teksti-tv:hen. Radiossa Yle Sápmilla on oma kanava Yle Sámi Radio, joka kuuluu Rovaniemen pohjoispuolella ja Yle Arenassa. Televisiossa Yle Sápmilla ei ole omaa kanavaa, mutta sillä on oma valtakunnallinen uutislähetyksensä, *Yle Ođđasat* ja saamenkielistä lastenohjelma *Unna Junná*. Saamenkielistä nuortensisältöä tuotetaan sosiaalisen median alustoille. Kaikki Yle Sápmin tuottamat sisällöt löytyvät Yle Arenasta nk. On demand -palveluna sekä internetistä, jolloin niitä voi käyttää ajasta ja paikasta riippumatta.

Saamelaiskäräjät haluaa muistuttaa työryhmää, että saamelaisilla on perustuslaillinen oikeus ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan ja kieltään (17.3 §). Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut tukemaan saamelaisten oikeuksia ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Hallitus haluaa myös edistää rakentavaa vuoropuhelua ja yhteistyötä saamelaisten kanssa. Yleisradion saamenkielisen ohjelmantoiminnan kautta on toteutettu perustuslaillista oikeutta. Suomi on myös eri kansainvälisen sopimuksin sitoutunut edistämään saamelaisten ihmisoikeuksia ja kielellisiä oikeuksia, joihin lukeutuu mahdollisuus omankieliseen mediaan. Tulee kysyä, että jos Ylen saamenkielistä ohjelmatoimintaa ei olisi, niin miten näitä oikeuksia toteutettaisiin.

Yle on lähettänyt vuodesta 1947 lähtien Suomessa säännöllisesti saamenkielisiä radiouutisia. Vuonna 1991 saamenkielinen radio sai oman verkkonsa ja vuodesta 1994 alkaen saamenkielisten

palveluiden tuottaminen on kirjattu Yleisradion tehtäviin laissa. Yle Sápmi internetisivut avattiin vuonna 1997 ja yhteispohjoismainen televisiouutislähetys Ođđasatin alkoivat Suomessa vuonna 2002. Ylen oma saamenkielinen tv-uutislähetys Yle Ođđasat perustettiin vuonna 2013. Ylen saamenkielinen nuorten aikuisten ohjelmasisältö Sohkaršohkka perustettiin vuonna 2013. Nuortenohjelma oli ensimmäinen vakiolähetys, jossa juontaminen pysyvästi kahdella kielellä otettiin käyttöön. Inarin- ja pohjoissaamenkieliset juontajat keskustelevat ja vievät ohjelmaa eteenpäin luontevasti kahdella kielellä, jonka seurauksena myös kuuntelijat ovat harjaantuneet ymmärtämään myös muuta kuin omaa saameaan. Inarin- ja pohjoissaamen lisäksi ohjelmassa on mahdollisimman usein myös koltansaamenkielisiä osioita. (Aikio-Puoskari: Gullós sámegeilla – saamen kielten elvyttämisen parhaita käytäntöjä ja kansallisen politiikan linjauksia Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa, 2016) Tämä muutoksen myötä erittäin uhanalaisten inarin- ja koltansaamen kuuluminen ja näkyminen kasvoi merkittävästi etenkin radiossa ja netissä. Yle Sápmi kolmella saamen kielellä tuottama saamenkielinen Elävä arkisto, Ealli arkiiva avattiin vuonna 2017.

Yli 70-vuotias Yle Sápmi on saamelaisille enemmän kuin media. Yle Sápmi on yksi keskeisimmistä saamelaisinstituutioista Suomessa. Yle Sápmilla on vuosikymmeniä ollut keskeinen asema saamen kielten, kulttuurin, perinteiden ja identiteetin vahvistajana. Saamelaisyhteisöllä on paljon odotuksia saamelaisen mediatuotannon suhteen. Sen odotetaan ylläpitävän ja kehittävän saamen kieliä, kulttuuria ja identiteettiä. Yle Sápmi tulee palvella kaikkia saamelaisia kieli- ja ikäryhmiä tasavertaisesti. Erityisesti saamenkielisten radiouutisten merkitys ikäihmisille ja saamelaisille, jotka eivät käytä sosiaalista mediaa, on erittäin tärkeä. Ylen julkiseen palveluun kuuluu mm. tuoda monipuolinen ja kattava julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin.

Yle Sápmi ylläpitää saamen kielten elinvoimaisuutta

Suomessa puhuttavat saamen kielet ovat häviämistä vaarassa. Niiden olemassaolo on uhattuna saamelaisten kotiseutualueella ja koko Suomessa. Kaikki saamen kielet on luokiteltu UNESCO:n uhanalaisten kielten joukkoon. Yle Sápmi saamenkieliset sisällöt ovat tällä hetkellä harvoja Suomessa tuotettuja saamenkielisiä mediasisältöjä, ja siksi Ylen saamenkielisten ohjelmien merkitys korostuu entisestään, koska muuta mediatarjontaa ei ole lainkaan, tai vähäisissä määrin muutoin saamen kielellä. Yle Sápmi on erittäin tärkeässä asemassa inarin- ja koltansaamen ohjelmatarjonnassa. Yle Sápmi on ainoa media, jossa inarin- ja koltansaamea voi kuulla ja lukea päivittäin koko maailmassa ja vastuu on täten suuri. Yle Sápmilla on osaltaan suuri vastuu siitä, että inarin- ja koltansaamet säilyvät julkisessa elämässä sekä kirjoitettuna että puhuttuna.

Unescon määritelmien mukaan kielten uhanalaisuutta mitataan mittareilla, miten niitä käytetään eri yhteiskunnan aloilla. Media on yksi merkittävä yhteiskunnan toimiala, jossa saamen kielten tulisi kuulua, jos niiden elinvoimaisuus halutaan turvata ja uhanalaistuminen pysähtymään. Viimeisinä vuosia on myös nähty kielen elvytyksellisesti valtavia harppauksia näiden saamen kielten osalta, kun on siirrytty akuutista kielenelvytyksestä kehittämään kielenkäyttöareenoita yhä laajemmin. Tästä esimerkkinä on Ylen tuottaman *Muumilaakso*-sarjan dubbaaminen kaikille kolmelle Suomessa puhutulle saamen kielille. Media luo kielellisillä roolimalleja ja vahvistaa saamen kielten arvoa eri kielenkäyttöareenoilla. Saamen kielellä ja erityisesti saamelaislapsilla näitä roolimalleja, esimerkkejä ja kieliareenoita on vähemmän.

Yle Sápmi on myös ansioitunut työstään alueellisia kielirajoja ylittävänä areenana. Yle Sápmi ohjelmat ovat harvoja alustoja, jossa ohjelmissa käytetään kaikkia kolmea Suomessa puhuttua saamen kieltä. Yle Sápmi on toiminut tässä esikuvana esimerkiksi Norjan puolen NRK Sápmille,

joka on alkanut panostaa kaikkien Norjan puolella puhuttujen saamen kielten näkymiseen ja kuulumiseen enemmän televisiossa ja netissä. Monikielisellä toimituspolitiikalla on valtavan suuri merkitys toisaalta saamelaisväestön välisiin väestösuhteisiin, mutta laajentaa myös pienempien saamen kielten käyttömahdollisuuksia, koska yhä useampi kieltä osaamaton tottuu kuulemaan toista saamen kieltä ja vähitellen myös keskustelemaan keskenään. Raportissa saamen kielten elvyttämisen parhaista käytännöistä todetaan, että inarin- ja koltansaamenkieliset työntekijät kokivat, että heidän asemansa työyhteisössä on parantunut. Yle Sápmin yleisö on alkanut ymmärtää aiempaa paremmin myös muita saamen kieliä kuin omaansa. (Aikio-Puoskari, 2016).

Saamelaiskäräjät myönsi vuonna 2013 Yle Sápmille Kieliteko-palkinnon seuraavin perusteluin: *”Yle Sápmi on pitkäjänteisellä kymmenien vuosien työllä ansiokkaasti edistänyt saamen kielten asemaa ja tarjonnut palveluja saamen kielillä. Yle Sápmi on oman perustehtävänsä tiedonvälityksen ohella toiminut saamen kielten elävänä säilymisen ja myös saamen kielten elvyttämisen puolesta. Yle Sápmi on omalla toiminnallaan nostanut saamen kielten statusta sekä saamelaisten kotiseutualueella, että koko Suomessa.”*

Yle Sápmi toteuttaa osana tehtävänsä sekä suullisen, että kirjallisen saamen kielten ylläpitoa ja kehittämistä. Nopeatahtisessa uutistoimitustyössä käsiteltävät aiheet voivat liikkua hyvin laajoilla erikoissanastoa vaativilla aihealueilla, jolloin toimittavat kehittävät päivittäin saamen kielten sanastoa kirjoittaessaan uutisartikkeleita yhteiskunnan tapahtumista. Yle Sápmin tekstejä kerätään saamen kielten kieliteknologiseen kehittämistyöhön ja hyödynnetään saamen kielten tekstiarkistoon korpukseen. Korpusta hyödynnetään erityisesti saamen kielten sanastotyön, oikolukuohjelmien ja muun saamen kielten kehittämistyöhön. Tämä luo mahdollisuuksia myös kieliteknologioiden kehittämiseksi esimerkiksi tekoälyä hyödyntäen. Yle Sápmin käyttämät termistöt vakiintuvat osaltaan arkipäivän kielenkäyttöön.

Uuden termistön vakiinnuttamisen lisäksi on syytä painottaa Yle Sápmin merkitystä myös saamen kielten äänitteiden taltioijana ja äänitearkiston ylläpitäjänä. Ylen Sápmin arkisto-ohjelma Ealli arkiiva on korvaamaton materiaalipankki, niin kielentutkijoille, kielen opettelijoille ja kielenhuollosta ja kehittämisestä kiinnostuneille. Ealli arkiivan – arkistolähetysten kulttuuriset arvot ovat yhtä arvokkaita, kun kielelliset, ja arkistomateriaalien kautta saamelaiset voivat päästä kuulemaan sukulaistensa tarinoita, etsiä tietoa perinteistä. Tämän päivän mediasisällöt ovat puolestaan huomisen arkistomateriaalia.

Toimenpideohjelmassa saamen kielten elvyttämiseksi (opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:7) painotettiin median merkitystä saamen kielten elinvoimaisuudelle. Jo silloin toimenpideohjelmassa todettiin, että saamen kielten elpymiseksi saamenkielisiä radio-, tv- ja internet-sisältöjä tulee lisätä huomattavasti. Tilanne on Saamelaiskäräjien näkemyksestä yhä sama, ja saamen kielten elinvoimaisuuden takaamiseksi tulisi Yle Sápmin resursseja paremminkin vahvistaa, kun vähentää.

Yle Sápmin moninaiset tehtävät

Kielellisten näkökulmien lisäksi Yle Sápmilla on yhteiskunnallista merkitystä, ja tehtäviä mitkä ehkä eivät usein tule esille niin selkeästi. Saamelaiskäräjät nostaa joitakin niistä esille työryhmän työn tueksi, varsinkin kun työryhmä pohtii Yleisradion tehtävien tarkkarajaistamista.

Ensimmäiseksi Saamelaiskäräjät haluaa nostaa saamenkielisen radiotoiminnan tärkeyden erityisesti tietyille väestöryhmille. Radio on yhä erittäin merkittävä ja voi olla myös ainoa tiedonsaantikanava

usealle saamelaiselle, kuten luontaiselinkeinojen harjoittajille. He työskentelevät alueilla, joissa puhelin-, netti-, tai postiyhteyttä ei ole tai se on heikko. Esimerkiksi poronhoitajat voivat viettää pidempiä aikoja tällaisilla alueilla, jolloin radio on ainoa tapa saada tietoa uutisista, ajankohtaisista asioista tai säätiedoista. Saamenkielisen radion lähetykset ovat katvealueilla ensisijaisesti turvallisuuskysymys. Saamelaiset ikäihmiset ovat toinen merkittävä radion kuulijakunta. Saamelaisten kotiseutualueella on paikkoja, joissa television näkyvyys voi olla heikkoa, jolloin radioin merkitys lisääntyy. Radio on myös erittäin tärkeä saamenkielinen tiedonvälityskanava niille saamelaisille, jotka ovat jääneet kirjoitus – ja lukutaidottomaksi omasta äidinkielestään. Osa saamelaisista ikääntyneistä eivät hallitse netin käyttöä, joten heille radion kuuntelu on luontevin tapa kuluttaa mediatarjontaa. Mediatarjontaa tulee olla yhdenvertaisesti ja saavutettavasti kaikille eri väestöryhmille saatavilla.

Yle Sápmilla on myös roolinsa rakentaa saamen kansaa yhtenäisenä ja se on merkittävä tekijä eri valtakuntien alueella asuvan saamen kansan yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistajana. Saamelaiset tuntevat olevansa yksi kansa neljän valtion alueella. Norjan, Ruotsin ja Suomen yleisradioyhtiöiden saamenkielisellä toimituksella on pitkä historia yhteispohjoismaisesta yhteistyöstä. Saamenkielisiä uutisia, radio-ohjelmia ja lastenohjelmia on tuotettu yhteistyössä jo kymmenien vuosien ajan. Maiden yleisradioyhtiöiden välinen yhteistyö on ollut myös urauurtavaa esimerkkinä koko saamelaisyhteisölle mahdollisuutena toimia yli valtioiden rajojen. Yleisradioyhtiöiden tuottamat uutiset saamen kielillä voivat olla monille Suomessa asuvalle saamelaiselle ikkuna Norjan ja Ruotsin puolen saamelaisalueen uutisiin ja tapahtumiin, vaikka eivät osaisikaan skandinaavisia kieliä. On tärkeää huomioida, että Suomessa asuvalle useasti Pohjois-Norjan tai Ruotsin tapahtumat ovat läheisempiä ja merkityksellisempiä, kun pääkaupunkiseudun asiat, maantieteellisten syitten takia. Valtioiden tulee mahdollistaa tämä yhteistyö ja kannustaa siihen.

Lapsen oikeuksien komitea 2011 (CRC/C/FIN/CO/4) on suositellut, että Suomi tiivistää yhteistyötään Ruotsin ja Norjan hallitusten kanssa muun mediasisällön tuottamista saamelaislapsia varten. Yle Sápmin lähettämällä saamenkielisillä lastenohjelmilla on merkittävä vaikutus saamelaislasten ja -nuorten oman kielen ja kulttuurin arvostukseen ja kielen käytön lisääntymiseen, ja merkitys korostuu vielä enemmän suomenkielisessä kulttuuriympäristössä. Oman kulttuurin ja oman kielen kuuleminen ja näkeminen mediassa auttaa osaltaan vahvan saamelaisidentiteetin luomista. Yle Sápmin nuorille sosiaaliseen mediaan tuotetut sisällöt ovat tuonet saamenkielisen median nuorten käyttämille alustoille. On merkityksellistä, että Yle Sápmi tukee saamenkielisen ja saamelaiseen kulttuuriin pohjautuvan nuorisokulttuurin rakentumista, mikä muutoin on hyvin marginaalisessa asemassa.

Yle Sápmi työllistää noin 20 henkilöä vuodessa, joihin lisäksi kuuluvat vielä lyhyempiaikaiset freelancer-toimittajat. Yle Sápmi on yksi keskeisimpiä saamelaisinstituutioita ja tärkeä työllistäjä saamelaisten kotiseutualueella. On tärkeää turvata työllistymismahdollisuudet ja elinolot koko Suomessa, ja monipuolisesti eri yhteiskunnan aloilla. On myös mielekästä ylläpitää saamelaisten journalistien ammattitaitoa ja osaamisen siirtymistä, jotta saamelaisten oikeus alkuperäiskansana tuottaa journalistista sisältöä yhteiskunnasta, politiikasta ja yhteiskuntaelämästä toteutuu. Saamelaisille pitää säilyttää oikeus tuottaa laadukasta journalistista sisältöä omaista lähtökohdistaan, oman arvomaailman ja kulttuuriin pohjautuen.

Yle Sápmin kanavien kautta välitetään saamelaista musiikkikulttuuria ja kansanperinnettä. Yle Sámi Radio on ainoa radiokanava, jonka kautta on mahdollista kuunnella sekä perinteistä joikua, että erilaista saamelaismusiikkia. Saamelaisen musiikin radioiton kautta edistetään saamelaismusiikin kuuluvuutta ja tunnettavuutta erityisesti saamelaisväestön keskuudessa.

Saamelaismusiikin soitosta maksettavat Teosto-korvaukset ovat myös merkityksellinen lisätulonlähde saamelaisille musiikintekijöille.

Yle Sápmín vastuulla on myös saamenkielinen hätäviestintä ja niihin kuuluvat saamenkielisen vaaratiedotteet kolmella saamen kielellä. Jos vaaratilanne tai sen seuraukset kohdistuvat saamelaisien kotiseutualueelle, tiedote on annettava myös kolmella saamen kielellä. Viranomaisten viestintä hätätilanteissa saamen kielellä ei Saamelaiskäräjien kokemuksien mukaan toimi saumattomasti, käänöksien saaminen kestää eikä niiden tilaamiseen ole rutiineja. Viranomaisten heikko tiedottaminen muutoin saamen kielellä hätä- tai poikkeustilanteissa korostaa yhä Yle Sápmín merkitystä.

Hartausohjelmin tuottaminen saamen kielellä on osa Ylen julkisen palvelun tehtävää. Yle Sápmi tuottaa mm. pohjoissaamenkielisen *Rohkos ja musihkka* – hengellisen ohjelman. Osalle saamelaisväestölle uskontoon liittyvät asiat ovat merkityksellisiä, ja aivan kuten suomalaisillekin, uskonnolliset juhlat ja muu hengellinen elämä kuuluvat saamelaiseen kulttuuriin ja vuodenkiertoon. Siksi niiden esittämisen tulee olla osa julkista palvelua. Pitkien välimatkojen takia saamelaiset eivät pääse ehkä kokontumaan niin usein kuin haluaisivat seurakuntien tapahtumiin, jolloin radion hengelliset ohjelmat tarjoavat vastineen tälle.

Viimeisempänä huomiona Yle Sápmín yhteiskunnallisista tehtävistä Saamelaiskäräjät haluaa nostaa Yle Sápmín merkityksen tiedon tuottajana myös valtaväestölle saamelaisasioista. Yle Sápmi tuottaa tietoa saamelaisyhteiskunnan tapahtumista, avaa asioiden taustoja ja tarjoaa ikkunan saamelaiseen kulttuuriin ja mm. perinteisiin elinkeinoihin myös suomen kielellä. Televisioutiset tekstitetään suomeksi sekä osa nettiuutisista käännetään suomeksi. Valtaväestö tietää saamelaisista edelleen vähän ja saamelaistietoisuutta tulisikin vahvistaa koko väestölle. Lisäksi on paljon virheellistä tietoa ja stereotyyppioita saamelaisuudesta. Tiedonpuute voi johtaa väestösuhteiden huonontumiseen sekä ennakkoluuloihin saamelaisia kohtaan. Saamelaiskäräjät on nähnyt Yle Sápmín suomenkielisen uutistuotannon hyvin merkittävänä lisänä saamelaistiedon välittämisessä suomalaisille.

Suhde kaupalliseen mediaan

Saamenkielistä kaupallista mediatoimintaa ei ole Suomessa. Saamelaiskäräjät suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti siihen, että myös kaupallinen media tuottaisi saamenkielistä ohjelmistoa julkisen palvelun lisäksi. Saamenkielinen ohjelmatoiminta ei voi Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kuitenkaan pohjautua pelkästään kaupallisten toimijoiden varaan. Saamelaiskäräjät ei näe realistisena vaihtoehtona, että koko saamenkielinen mediatarjonta tuotettaisiin kaupallisen median kautta, erityisesti koska saamenkielinen yleisö on hyvin pieni (noin 2000 pohjoissaamenkielistä, 300–600 koltan- ja inarinsaamenkielistä puhujaa), eikä tuotanto voisi olla kaupallisesti kannattavaa. Pienillä vähemmistökielillä tuotetut mediasisällöt pitää olla julkisen vallan tukemaa.

Kielipoliittinen ohjelma ja Suomea sitovat sopimukset

Orpon hallitusohjelmassa sitoudutaan jatkamaan Marinin hallituskaudella laaditun kielipoliittisessa ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamista. Kielipoliittisen ohjelman (VN:n julkaisu 2022:51), tavoitteena on vastata mm. saamen kielten osalta tunnistettuihin haasteisiin. Kielipoliittisen ohjelman tavoitteita ovat kotoperäisten kielten suojaaminen, elvyttäminen, tukeminen ja vahvistaminen. Lapset ja nuoret ovat kielipoliittisen ohjelman keskiössä: kielten siirtyminen sukupolvelta toiselle on kyettävä turvaamaan myös tulevaisuudessa. Kielipoliittinen

ohjelma sisältää tahtotilan vähemmistökielten tulevaisuudesta. Ohjelma sisältää myös tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden avulla eri kieliä pyritään suojaamaan ja tukemaan.

Kielipoliittisessa ohjelmassa linjataan, että tietoisuuden lisääminen ja tiedon jakaminen Suomessa puhuttavista kielistä on tärkeää. Esimerkiksi Yleisradion sekä muun median rooli on tässä yhteydessä tärkeä, sillä niiden kautta voidaan lisätä eri kielten näkyvyyttä valtaväestölle ja myös lisätä motivaatiota kielten ylläpitämiseen ja kehittämiseen kieliyhteisöjen sisällä. Ohjelmassa jatketaan toteamalla, että kielten tulevaisuuden kannalta erityisesti lasten ja nuorten tavoittaminen on tärkeää, mikä lisää myös muun kuin perinteisen median merkitystä tiedon välittäjänä. Lapsille suunnatun ohjelmiston merkitys on tärkeä, kun kieliä halutaan siirtää uusille sukupolville. Ohjelmassa ehdotetaan, että tietoisuutta eri kielistä ja kieliryhmistä yhteiskunnassa lisätään. Lisäksi esitetään, että digitalisaation mahdollistamat hyödyt kielten elvyttämiselle tunnustetaan ja käytännössä hyväksi havaittuja esimerkkejä jonkin kielen edistämisestä pyritään hyödyntämään myös muihin kieliin. Toimenpiteet liittyvät suoranaisesti Ylen lakisäätöihin.

Suomi on myös eri kansainvälisissä sopimuksissa sitoutunut mahdollistamaan mm. saamenkielisen mediatoiminnan. Sopimuksia valvovat mekanismit antavat huomionsa siitä, miten hyvin valtiot ovat toteuttaneet näitä sitoumuksia. Ministerikomitean suosituksissa Suomella alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevasta eurooppalaisesta peruskirjasta 2018 (CM/ RecChL(2018)5) suositellaan, että viranomaiset kiireellisesti ryhtyvät toimiin lisätäkseen tietoisuutta Suomen alueellisista kielistä ja vähemmistökielistä sekä suvaitsevuuksia niitä kohtaan. Kieliperuskirjaan 9 artikla käsittelee viestimiä, ja sen ensimmäisen kohdan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat tunnustamaan, että jokaisen kansalliseen vähemmistöön kuuluvan henkilön oikeus sananvapauden sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia vähemmistökielillä viranomaisten siihen puuttumatta sekä alueellisista rajoista riippumatta. Sopimuspuolten tulee oikeusjärjestelmänsä puitteissa varmistaa, että kansalliseen vähemmistöön kuuluvia henkilöitä ei syrjitä viestintävälineiden käytössä.

YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen (A/RES/61/295) 16 artiklan mukaisesti alkuperäiskansoilla on oikeus perustaa omia, omakielisiä viestimiä ja käyttää muiden kuin alkuperäiskansojen viestimien kaikkia muotoja ilman syrjintää. Lisäksi valtioiden tulee toteuttaa tehokkaat toimet, joilla varmistetaan, että niiden omistamat viestimet kuvastavat asianmukaisesti alkuperäiskansojen kulttuurista moninaisuutta. Valtiot kehottavat yksityisomisteisia viestimiä kuvastamaan asianmukaisesti alkuperäiskansojen kulttuurista moninaisuutta, sanotun kuitenkin rajoittamatta täyden sananvapauden varmistamista. Julistuksen 8 artiklan mukaan puolestaan alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus siihen, ettei niitä pakkosulauteta eikä niiden kulttuuria tuhota. Valtioiden tulee tarjota tehokkaat järjestelmät, joilla estetään ja hyvitetään (...) e) kaikenlainen propaganda, jonka tarkoituksena on edistää alkuperäiskansoihin ja niihin kuuluviin yksilöihin kohdistuvaa rotusyrjintää tai etnistä syrjintää tai kehottaa siihen

Suomi on pystynyt raportoimaan mm. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksien mukaisissa raporteissa toimista, mitä se on Yleisradion kautta toteuttanut erityisesti saamenkielisten palveluiden osalta. Jatkossa tulee turvata näiden sitoumuksien toteutuminen, lisäksi muistaa tavoite ihmisoikeuksien jatkuvasta kehittämisestä.

Yhteenvedona todetaan, että Saamelaiskäräjät pitää Yle Sápmín toimituksellista työtä erittäin merkityksellisenä aiemmin esille tuotujen perusteluiden valossa ja toivoo, että Ylen tehtäviä arvioivat asiantuntijaryhmä puoltaa saamenkielisen ohjelmatoiminnan jatkumista ja kehittämistä. Saamelaiskäräjät on aikaisemmissa lausunnoissa ja neuvotteluissa koskien Ylen saamenkielistä

ohjelmatoimintaa, nostanut esille vakavan huolen Yle Sápmín nykyisten resurssien riittävydestä ja suuren tarpeen, mitä saamenkieliselle uusille mediapalveluille olisi. Saamelaiskäräjät on sitä mieltä, että Yle Sápmín toimintaresurssija tuli yhä vahvistaa ja toimintaa laajentaa. Esimerkiksi ohjelmien lähetystuntimäärät eivät ole nousseet viimeisimpien vuosien aikana, kun toisaalta nähdään, että olisi jatkuva tarve lisätä saamenkielistä ohjelmatuotantoa. Resurssija tarvitaan myös uusien ohjelmatoiminnan aloittamiseen, kuten saamenkielisten ajankohtaisohjelmien tuottaminen televisioon. Tänä päivänä ihmiset kuluttavat mediaa enemmän kuin koskaan aikaisemmin, joten saamenkielisen ohjelmatoimintaa tulisi pystyä kehittämään vastaamaan saamelaisväestön tarpeita.

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja

Anne Kirste Aikio
kieliturvasihtööri

Lausunnosta päätti puheenjohtaja 8.1.2023.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut kulttuurilautakunnan puheenjohtaja Pirita Näkkäljärvi.